CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA

Komunikat dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej z 1 września 2017 r. w sprawie szczegółowych sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie do potrzeb i możliwości zdających ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w roku szkolnym 2017/2018

Na podstawie art. 9a ust. 2 pkt 10 lit. a tiret trzecie ustawy o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 1943, ze zm.), zwanej dalej „ustawą", **podaję informację o szczegółowych sposobach dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie do potrzeb zdających ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym.**

1. Uczniowie/słuchacze/absolwenci uprawnieni do dostosowania:

Lp.	Uczeń/słuchacz/absolwent:	Dostosowanie		Podstawa (dokument)
		formy	*warunków*	
1.	posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność	tak*	tak	orzeczenie**
2.	posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niedostosowanie społeczne lub zagrożenie niedostosowaniem społecznym	nie	tak	orzeczenie
3.	posiadający orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania	nie	tak	orzeczenie
4.	chory lub niesprawny czasowo	nie	tak	zaświadczenie o stanie zdrowia wydane przez lekarza
5.	posiadający opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, o specyficznych trudnościach w uczeniu się	nie	tak	opinia poradni psychologiczno-pedagogicznej***
6.	który w roku szkolnym 2017/2018 był objęty pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole ze względu na: a. trudności adaptacyjne związane z wcześniejszym kształceniem za granicą b. zaburzenia komunikacji językowej c. sytuację kryzysową lub traumatyczną	nie	tak	pozytywna opinia rady pedagogicznej

* Dotyczy wyłącznie uczniów/słuchaczy/absolwentów niewidomych i słabowidzących.

** Orzeczenie publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej, o którym mowa w art. 71b ust. 3 ustawy o systemie oświaty (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r., poz. 1943, ze zm.),

*** W przypadku uczniów/słuchaczy/absolwentów szkół w zakładach poprawczych, zakładach karnych lub aresztach śledczych opinię o specyficznych trudnościach w uczeniu się może wydać psycholog zatrudniony odpowiednio w zakładzie poprawczym, zakładzie karnym lub areszcie śledczym.

2. Osoby, które ukończyły kwalifikacyjny kurs zawodowy lub osoby, które spełniają warunki określone w przepisach w sprawie egzaminów eksternistycznych uprawnieni do dostosowania:

Lp.	Osoby	Dostosowanie		Podstawa (dokument)
		formy	warunków	
1.	- niewidome, słabowidzące, - niesłyszące, słabosłyszące, - z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, - z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, - z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	tak*	tak	zaświadczenie potwierdzające występowanie danej dysfunkcji wydane przez lekarza
2.	posiadające opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, o specyficznych trudnościach w uczeniu się, w tym: z dysleksją, dysgrafią, dyskalkulią, dysortografią	nie	tak	opinia poradni psychologiczno-pedagogicznej
3.	chore lub niesprawne czasowo	nie	tak	zaświadczenie o stanie zdrowia wydane przez lekarza

* Dotyczy wyłącznie osób, które ukończyły kwalifikacyjny kurs zawodowy lub osób, które spełniają warunki określone w przepisach w sprawie egzaminów eksternistycznych niewidomych i słabowidzących.

3. Zaświadczenie o stanie zdrowia, o którym mowa w pkt. 1.4. i 2.3., lub zaświadczenie potwierdzające występowaniu danej dysfunkcji, o którym mowa w pkt. 2.1., zdający dołącza do:
   – deklaracji – w przypadku ucznia/absolwenta/osoby, która ukończyła kwalifikacyjny kurs zawodowy,
   – wniosku o dopuszczenie do egzaminu zawodowego – w przypadku osoby dorosłej, która ukończyła praktyczną naukę zawodu dla dorosłych lub przyuczenie do pracy dla dorosłych,
   – wniosku o dopuszczenie do eksternistycznego egzaminu zawodowego – w przypadku osoby przystępującej do eksternistycznego egzaminu zawodowego.

   W szczególnych przypadkach zaświadczenie może być przedłożone w terminie późniejszym, niezwłocznie po jego otrzymaniu.
4. Opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, o specyficznych trudnościach w uczeniu się, o której mowa w pkt. 1.5., uczeń/słuchacz/absolwent składa dyrektorowi szkoły wraz z deklaracją dotyczącą przystąpienia do egzaminu.
5. Opinia rady pedagogicznej, o której mowa w pkt. 1.6., jest wydawana na wniosek:
   a. nauczyciela lub specjalisty wykonującego w szkole zadania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, prowadzących zajęcia z uczniem/słuchaczem w szkole, po uzyskaniu zgody rodziców/prawnych opiekunów albo pełnoletniego ucznia/słuchacza, lub
   b. rodziców/prawnych opiekunów albo pełnoletniego ucznia/słuchacza.
6. Dla uczniów/słuchaczy/absolwentów wymienionych w pkt. 1.2.-1.6. nie przygotowuje się odrębnych arkuszy egzaminacyjnych.
7. Rada pedagogiczna, spośród możliwych sposobów dostosowania warunków przeprowadzania egzaminu zawodowego, wskazanych w Tabeli 1., wskazuje sposób lub sposoby dostosowania warunków przeprowadzania egzaminu zawodowego dla danego ucznia/słuchacza/absolwenta.
8. Sposób lub sposoby dostosowania warunków przeprowadzenia egzaminu zawodowego do potrzeb i możliwości osób, które ukończyły kwalifikacyjny kurs zawodowy, lub osób, które spełniają warunki określone w przepisach w sprawie egzaminów eksternistycznych, wskazuje dyrektor komisji okręgowej lub upoważniona przez niego osoba, wybierając spośród możliwych sposobów dostosowania warunków przeprowadzania egzaminów określonych w Tabeli 1.

9. Dostosowując warunki i formę przeprowadzania egzaminu, nie można wykroczyć poza sposoby wymienione w Tabeli 1., z zastrzeżeniem pkt. 10.
10. W szczególnych przypadkach losowych lub zdrowotnych dyrektor szkoły, na wniosek rady pedagogicznej, może wystąpić do dyrektora okręgowej komisji egzaminacyjnej z wnioskiem o wyrażenie zgody na przystąpienie ucznia/słuchacza/absolwenta do egzaminu zawodowego w warunkach dostosowanych do jego potrzeb edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych, nieujętych w niniejszym komunikacie.
11. Osoba wspomagająca, specjalista z zakresu danego rodzaju niepełnosprawności ani żadna inna osoba nie może wykonywać za zdającego zadań egzaminacyjnych, stosując się do zaleceń przekazywanych przez zdającego. Pomoc osoby wspomagającej może być przyznana wyłącznie w sytuacji, gdy niepełnosprawność zdającego uniemożliwia odczytanie i/lub zapisanie odpowiedzi i ogranicza się wyłącznie do odczytania treści zadań i/lub zapisania odpowiedzi zdającego.
12. Specjalista z zakresu danego rodzaju niepełnosprawności może być obecny na egzaminie wyłącznie wtedy, gdy jest to niezbędne dla uzyskania prawidłowego kontaktu ze zdającym.
13. Dostosowanie warunków przeprowadzania egzaminu do niepełnosprawności zdającego nie może wykraczać poza warunki, w których odbywał naukę. Zdający w trakcie egzaminu korzystają ze sprzętu, którego używali w procesie dydaktycznym.
14. Dyrektor szkoły lub upoważniony przez niego nauczyciel informuje na piśmie ucznia/absolwenta/słuchacza lub jego rodziców (w wypadku, gdy uczeń jest niepełnoletni) o wskazanym przez radę pedagogiczną sposobie lub sposobach dostosowania warunków lub formy przeprowadzania egzaminu zawodowego do jego potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych nie później niż na 3 miesiące przed terminem egzaminu zawodowego.
15. Dyrektor szkoły, nie później niż na 2 miesiące przed terminem egzaminu zawodowego, przekazuje dyrektorowi okręgowej komisji egzaminacyjnej wykaz uczniów i absolwentów korzystających z dostosowania. Uzgodnienia pomiędzy dyrektorem szkoły a dyrektorem okręgowej komisji egzaminacyjnej odbywają się w formie pisemnej. Jeżeli konieczność przyznania dostosowań, o których mowa powyżej, nastąpi po przekazaniu wykazu, stosowne uzgodnienia muszą zostać przeprowadzone niezwłocznie po uzyskaniu przez dyrektora szkoły informacji o potrzebie takich dostosowań.
16. Dyrektor okręgowej komisji egzaminacyjnej informuje na piśmie osobę, która ukończyła kwalifikacyjny kurs zawodowy, osobę dorosłą, która ukończyła praktyczną naukę zawodu dorosłych lub przyuczenie do pracy dorosłych, oraz osobę przystępującą do eksternistycznego egzaminu zawodowego posiadające zaświadczenie o stanie zdrowia, a także przewodniczącego zespołu egzaminacyjnego o sposobie lub sposobach dostosowania warunków przeprowadzania egzaminu zawodowego nie później, niż na 2 miesiące przed terminem egzaminu zawodowego. Jeżeli konieczność dostosowania warunków przeprowadzania egzaminu zawodowego wystąpiła po tym terminie, dyrektor okręgowej komisji egzaminacyjnej niezwłocznie informuje tę osobę oraz przewodniczącego zespołu egzaminacyjnego o sposobie lub sposobach dostosowania warunków przeprowadzania egzaminu zawodowego.
17. Rodzice ucznia lub pełnoletni uczeń/słuchacz/absolwent składają oświadczenie o korzystaniu albo niekorzystaniu ze wskazanych sposobów dostosowania, w terminie 3 dni roboczych od dnia otrzymania informacji.
18. Przystąpienie do egzaminu zawodowego w warunkach i formie dostosowanych do potrzeb i możliwości ucznia/słuchacza/absolwenta zapewnia przewodniczący zespołu egzaminacyjnego.
19. Egzamin zawodowy powinien odbywać się w oddzielnej sali, jeżeli zdający korzysta z co najmniej jednego z następujących dostosowań:
    a. korzystanie z urządzeń technicznych, sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych
    b. korzystanie z płyty CD z dostosowanymi materiałami egzaminacyjnymi
    c. udział osoby wspomagającej (wyznaczonego członka zespołu nadzorującego część pisemną lub część praktyczną/specjalisty z zakresu danej niepełnosprawności) w pisaniu albo pisaniu i czytaniu

lub egzamin dotyczy osób niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym.

20. Gdy do przystąpienia do egzaminu zawodowego w oddzielnej sali uprawniony jest więcej niż jeden zdający, którym przysługują różne sposoby dostosowania, możliwe jest przeprowadzenie egzaminu dla wszystkich tych zdających w jednej sali, pod warunkiem że przebieg egzaminu nie będzie zakłócony dla żadnego z tych zdających.
21. Jeżeli zdający korzysta z pomocy osoby wspomagającej w pisaniu albo w pisaniu i czytaniu, przebieg egzaminu zawodowego musi być rejestrowany za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk. Zapis dźwiękowy stanowi integralną część arkusza egzaminacyjnego/materiałów egzaminacyjnych.
22. Specjalista z zakresu danego rodzaju niepełnosprawności, niedostosowania społecznego lub zagrożenia niedostosowaniem społecznym nie może wchodzić w skład zespołu nadzorującego.
23. W przypadku ucznia/absolwenta/słuchacza posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego z uwagi na niepełnosprawności sprzężone[****] istnieje możliwość skorzystania z dostosowań przewidzianych dla poszczególnych rodzajów niepełnosprawności. Dostosowanie takie wymaga pisemnego porozumienia z dyrektorem właściwej okręgowej komisji egzaminacyjnej.
24. W szczególnych przypadkach wynikających ze stanu zdrowia lub niepełnosprawności zdającego, na wniosek zdającego oraz za zgodą dyrektora właściwej okręgowej komisji egzaminacyjnej, egzamin zawodowy może być przeprowadzony w miejscu innym niż szkoła/placówka u pracodawcy lub w podmiocie prowadzącym kwalifikacyjny kurs zawodowy. Wniosek należy złożyć do dyrektora okręgowej komisji egzaminacyjnej nie później niż na miesiąc przed terminem egzaminu zawodowego. W uzasadnionych przypadkach wniosek może być złożony w terminie późniejszym.
25. Zdający, który jest chory, w czasie trwania egzaminu zawodowego może korzystać ze sprzętu medycznego i leków koniecznych ze względu na chorobę.

[****] Niepełnosprawność sprzężona dotyczy sytuacji, gdy u zdającego niesłyszącego, słabosłyszącego, niewidomego, słabowidzącego, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, występuje co najmniej jeszcze jedna z wymienionych niepełnosprawności.

Tabela 1. Sposoby dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu zawodowego w roku szkolnym 2017/2018

Uprawnieni do dostosowania	**Sposoby dostosowania**	
	Część pisemna	**Część praktyczna**
I. Zdający **niesłyszący**, zdający **słabosłyszący** *(na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego lub zaświadczenia lekarskiego potwierdzającego występowanie dysfunkcji)*		Zapewnienie obecności surdopedagoga lub tłumacza języka migowego; możliwe tylko wtedy, gdy jest to niezbędne dla uzyskania właściwego kontaktu ze zdającym i pomocy w obsłudze specjalistycznego sprzętu oraz środków dydaktycznych Przedłużenie czasu egzaminu nie więcej niż o 30 minut
	Przedłużenie czasu egzaminu nie więcej niż o 30 minut	
II. Zdający **niewidomi** *(na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego lub zaświadczenia lekarskiego potwierdzającego występowanie dysfunkcji)*	Arkusz: a) w piśmie Braille'a wraz z czarnodrukiem ALBO b) arkusz nagrany na płycie CD w formie plików MS Word lub pliku dźwiękowego (możliwe wtedy, gdy zdający korzysta z komputera), zamówionej w porozumieniu z dyrektorem właściwej okręgowej komisji egzaminacyjnej co najmniej 2 miesiące przed terminem egzaminu zawodowego	Arkusz: a) w piśmie Braille'a wraz z czarnodrukiem ALBO b) arkusz nagrany na płycie CD w formie plików MS Word lub pliku dźwiękowego (możliwe wtedy, gdy zdający korzysta z komputera), zamówionej w porozumieniu z dyrektorem właściwej okręgowej komisji egzaminacyjnej co najmniej 2 miesiące przed terminem egzaminu zawodowego Korzystanie z maszyny do pisania pismem Braille'a, komputera
	Korzystanie z pomocy osoby wspomagającej, która odczytuje zadania i zapisuje odpowiedzi zdającego (możliwe tylko w przypadku zdającego, który nie posługuje się pismem Braille'a)	Korzystanie z pomocy osoby wspomagającej, która odczytuje zadania i zapisuje odpowiedzi zdającego (możliwe tylko w przypadku zdającego, który nie posługuje się pismem Braille'a) Zapewnienie obecności tyflopedagoga - możliwe tylko wtedy, gdy jest to niezbędne dla uzyskania właściwego kontaktu ze zdającym oraz pomocy w obsłudze specjalistycznego sprzęt i środków dydaktycznych
	Przedłużenie czasu egzaminu o 40 minut w przypadku arkusza w piśmie Braille'a;	Przedłużenie egzaminu o 50% czasu przeznaczonego na rozwiązanie zadań z arkusza

	w pozostałych przypadkach nie więcej niż o 30 minut	egzaminacyjnego standardowego w przypadku arkusza w piśmie Braille'a; w pozostałych przypadkach nie więcej niż o 30 minut
III. Zdający **słabowidzący** *(na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego lub zaświadczenia lekarskiego potwierdzającego występowanie dysfunkcji)*	Arkusz egzaminacyjny: a) zapisany czcionką Arial 16 pkt. ALBO b) arkusz nagrany na płycie CD w formie pliku .pdf (możliwe wtedy, gdy zdający korzysta z komputera), zamówionej w porozumieniu z dyrektorem właściwej okręgowej komisji egzaminacyjnej co najmniej 2 miesiące przed terminem egzaminu zawodowego Korzystanie z przyborów optycznych, którymi zdający posługuje się na co dzień Oświetlenie stanowiska pracy dostosowane do dysfunkcji Korzystanie z pomocy osoby wspomagającej w pisaniu i/lub czytaniu (możliwe tylko wtedy, gdy wada wzroku utrudnia lub uniemożliwia zdającemu czytanie i pisanie. *Arkusz dla osoby wspomagającej musi być zamówiony w porozumieniu z dyrektorem właściwej okręgowej komisji egzaminacyjnej co najmniej 2 miesiące przed terminem egzaminu zawodowego)* Przedłużenie czasu egzaminu nie więcej niż o 30 minut	Arkusz egzaminacyjny: a) zapisany czcionką Arial 16 pkt. ALBO b) arkusz nagrany na płycie CD w formie pliku .pdf (możliwe wtedy, gdy zdający korzysta z komputera), zamówionej w porozumieniu z dyrektorem właściwej okręgowej komisji egzaminacyjnej co najmniej 2 miesiące przed terminem egzaminu zawodowego Korzystanie z przyborów optycznych, którymi zdający posługuje się na co dzień Oświetlenie stanowiska pracy dostosowane do dysfunkcji Korzystanie z pomocy osoby wspomagającej przy odczytywaniu zadania oraz przy zapisywaniu odpowiedzi zdającego (możliwe tylko wtedy, gdy wada wzroku utrudnia lub uniemożliwia zdającemu czytanie i pisanie. *Arkusz dla osoby wspomagającej musi być zamówiony w porozumieniu z dyrektorem właściwej okręgowej komisji egzaminacyjnej co najmniej 2 miesiące przed terminem egzaminu zawodowego)* Zapewnienie obecności tyflopedagoga możliwe tylko wtedy, gdy jest to niezbędne dla uzyskania właściwego kontaktu ze zdającym oraz pomocy w obsłudze specjalistycznego sprzętu i środków dydaktycznych Przedłużenie czasu egzaminu nie więcej niż o 30 minut

IV. Zdający z **niepełnosprawnością ruchową** *(na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego lub zaświadczenia lekarskiego potwierdzającego występowanie dysfunkcji)* Zdający **z czasową niesprawnością rąk** *(na podstawie zaświadczenia o stanie zdrowia wydanego przez lekarza)*	Korzystanie ze sprzętu specjalistycznego oraz środków dydaktycznych, z których zdający korzysta na co dzień, w tym z komputera Korzystanie z pomocy osoby wspomagającej, która zapisuje odpowiedzi zdającego (możliwe tylko wtedy, gdy stopień niesprawności zdającego utrudnia lub uniemożliwia zdającemu pisanie). Przedłużenie czasu egzaminu nie więcej niż o 30 minut	Korzystanie ze sprzętu specjalistycznego oraz środków dydaktycznych, z których zdający korzysta na co dzień, w tym z komputera Korzystanie z pomocy osoby wspomagającej, która zapisuje odpowiedzi zdającego (możliwe tylko wtedy, gdy stopień niesprawności zdającego utrudnia lub uniemożliwia zdającemu pisanie. *Arkusz dla osoby wspomagającej musi być zamówiony w porozumieniu z dyrektorem właściwej okręgowej komisji egzaminacyjnej co najmniej 2 miesiące przed terminem egzaminu zawodowego lub – jeżeli niesprawność wystąpi po tym terminie – niezwłocznie po otrzymaniu zaświadczenia o stanie zdrowia)* Przedłużenie czasu egzaminu nie więcej niż o 30 minut
V. Zdający **z afazją** *(na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego lub zaświadczenia lekarskiego potwierdzającego występowanie dysfunkcji)*	Korzystanie z pomocy osoby wspomagającej w pisaniu i/lub czytaniu (możliwe tylko wtedy, gdy stopień niesprawności zdającego utrudnia lub uniemożliwia zdającemu czytanie i pisanie. *Arkusz dla osoby wspomagającej musi być zamówiony w porozumieniu z dyrektorem właściwej okręgowej komisji egzaminacyjnej co najmniej 2 miesiące przed terminem egzaminu zawodowego)*	Korzystanie z pomocy osoby wspomagającej, która odczytuje zadania i zapisuje odpowiedzi zdającego. (możliwe tylko wtedy, gdy stopień niesprawności zdającego utrudnia lub uniemożliwia zdającemu czytanie i pisanie. *Arkusz dla osoby wspomagającej musi być zamówiony w porozumieniu z dyrektorem właściwej okręgowej komisji egzaminacyjnej co najmniej 2 miesiące przed terminem egzaminu zawodowego)* Zapewnienie obecności specjalisty z zakresu niepełnosprawności, np. logopedy; możliwe tylko wtedy, gdy jest to niezbędne dla uzyskania właściwego kontaktu ze zdającym i pomocy w obsłudze specjalistycznego sprzętu oraz środków dydaktycznych

	Przedłużenie czasu egzaminu nie więcej niż o 30 minut	Przedłużenie czasu egzaminu nie więcej niż o 30 minut
VI. Zdający z niepełnosprawnością intelektualną **w stopniu lekkim** *(na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego lub zaświadczenia lekarskiego potwierdzającego występowanie dysfunkcji)*	Korzystanie ze sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych, z których zdający korzysta na co dzień, w tym z komputera Przedłużenie czasu egzaminu nie więcej niż o 30 minut	Korzystanie ze sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych, z których zdający korzysta na co dzień, w tym z komputera Zapewnienie obecności specjalisty z zakresu niepełnosprawności; możliwe tylko wtedy, gdy jest to niezbędne dla uzyskania właściwego kontaktu z uczniem oraz pomocy w obsłudze specjalistycznego sprzętu i środków dydaktycznych Przedłużenie czasu egzaminu nie więcej niż o 30 minut
VII. Zdający **z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera** *(na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego lub zaświadczenia lekarskiego potwierdzającego występowanie dysfunkcji)*	Przedłużenie czasu egzaminu nie więcej niż o 30 minut	Zapisywanie rezultatów w postaci dokumentacji z wykonania zadania lub zadań na komputerze (możliwe tylko wtedy, gdy głębokość zaburzenia grafii uniemożliwia odczytanie pracy egzaminacyjnej lub gdy zdający posługuje się alternatywnymi i wspomagającymi metodami komunikacji) Zapewnienie obecności specjalisty z zakresu niepełnosprawności, możliwe tylko wtedy, gdy jest to niezbędne dla uzyskania właściwego kontaktu ze zdającym i pomocy w obsłudze specjalistycznego sprzętu oraz środków dydaktycznych Przystąpienie do egzaminu w oddzielnej sali Przedłużenie czasu egzaminu nie więcej niż o 30 minut
VIII. Zdający **z przewlekłymi chorobami** *(na podstawie orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania lub zaświadczenia*	Korzystanie z zaleconego przez lekarza sprzętu medycznego i leków koniecznych ze względu na chorobę	Korzystanie z zaleconego przez lekarza sprzętu medycznego i leków koniecznych ze względu na chorobę

o stanie zdrowia wydanego przez lekarza)	Przedłużenie czasu egzaminu nie więcej niż o 30 minut	Korzystanie z pomocy osoby wspomagającej, która odczytuje zadania i/lub zapisuje odpowiedzi zdającego. *(możliwe tylko wtedy, gdy choroba zdającego utrudnia lub uniemożliwia zdającemu czytanie i/lub pisanie. Arkusz dla osoby wspomagającej musi być zamówiony w porozumieniu z dyrektorem właściwej okręgowej komisji egzaminacyjnej co najmniej 2 miesiące przed terminem egzaminu zawodowego* Przedłużenie czasu egzaminu nie więcej niż o 30 minut
IX. Zdający **chorzy** lub **niesprawni czasowo** *(na podstawie zaświadczenia o stanie zdrowia wydanego przez lekarza)*	Korzystanie z zaleconego przez lekarza sprzętu medycznego i leków koniecznych ze względu na chorobę Korzystanie z odpowiedniego sprzętu oraz środków dydaktycznych, w tym z komputera Przedłużenie czasu egzaminu nie więcej niż o 30 minut	Korzystanie z zaleconego przez lekarza sprzętu medycznego i leków koniecznych ze względu na chorobę Korzystanie z odpowiedniego sprzętu oraz środków dydaktycznych, w tym z komputera ALBO Korzystanie z pomocy osoby wspomagającej, która zapisuje odpowiedzi dyktowane przez zdającego (możliwe tylko wtedy, gdy zdający nie może pisać sam i przystępuje do egzaminu w oddzielnej sali). Przyznanie tego dostosowania wymaga pisemnego porozumienia z dyrektorem właściwej okręgowej komisji egzaminacyjnej Przedłużenie czasu egzaminu nie więcej niż o 30 minut
X. Zdający ze **specyficznymi trudnościami w uczeniu się**, w tym: dysleksją, dysgrafią, dyskalkulią, dysortografią *(na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej)*		Zapisywanie rezultatów w postaci dokumentacji z wykonania zadania lub zadań na komputerze (możliwe tylko w sytuacji, gdy głębokość zaburzenia grafii uniemożliwia odczytanie pracy egzaminacyjnej)

	Przedłużenie czasu egzaminu nie więcej niż o 30 minut	Przedłużenie czasu egzaminu nie więcej niż o 30 minut
XI. Zdający **niedostosowani społecznie lub zagrożeni niedostosowaniem społecznym** *(na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego)*	Przedłużenie czasu egzaminu nie więcej niż o 30 minut	Zapewnienie obecności specjalisty, odpowiednio pedagoga resocjalizacji lub socjoterapeuty; możliwe tylko wtedy, gdy jest to niezbędne do uzyskania właściwego kontaktu ze zdającym Przystąpienie do egzaminu w oddzielnej sali Przedłużenie czasu egzaminu nie więcej niż o 30 minut
XII. Zdający, którzy znaleźli się w **sytuacji kryzysowej lub traumatycznej** *(na podstawie pozytywnej opinii rady pedagogicznej)*	Przedłużenie czasu egzaminu nie więcej niż o 30 minut	Zapewnienie obecności specjalisty; możliwe tylko wtedy, gdy jest to niezbędne dla uzyskania właściwego kontaktu ze zdającym Przystąpienie do egzaminu w oddzielnej sali Przedłużenie czasu egzaminu nie więcej niż o 30 minut
XIII. Zdający, którzy mają **trudności adaptacyjne związane z wcześniejszym kształceniem za granicą** *(na podstawie pozytywnej opinii rady pedagogicznej)*	Przedłużenie czasu egzaminu nie więcej niż o 30 minut	Przedłużenie czasu egzaminu nie więcej niż o 30 minut
XIV. Zdający z **zaburzeniami komunikacji językowej** *(na podstawie pozytywnej opinii rady pedagogicznej lub opinii poradni psychologiczno -pedagogicznej)*	Przedłużenie czasu egzaminu nie więcej niż o 30 minut	Przedłużenie czasu egzaminu nie więcej niż o 30 minut